

PROBLEMELE STRINGENTE DIN DOMENIUL ALIMENTĂRII CU APĂ ȘI SANITAȚIE A POPULAȚIEI REPUBLICII MOLDOVA ȘI CĂILE DE AMELIORARE

Tatiana GUTIUM

Cercetător științific,

Institutul Național de Cercetări Economice,

Republica Moldova

gutium.tatiana1@gmail.com

Abstract

The problem of drinking water supply is a pressing problem in many countries of the world, including the Republic of Moldova. Problems with drinking water and in particular its supply primarily affect the neediest segments of the population in developing countries. The main goal of the study is to identify problems with water supply and sanitation of the population of the Republic of Moldova and elaborate ways to solve them.

Key words: *living conditions, equipping households with the main utilities, access to water and sewerage, water quality, waste storage and recycling.*

JEL Classification: *I31, I38, R22.*

Introducere

Republica Moldova se confruntă cu problema alimentării cu apă și sanitație. Analiza comparativă a condițiilor de trai ale populației din RM cu condițiile de trai ale cetățenilor din țările Uniunii Europene a arătat, că Moldova a înregistrat cele mai multe restanțe la capitolul dat. Prin urmare, este actual studiul dotării gospodăriilor cu principalele utilități, și este relevantă elaborarea căilor de ameliorare a situației create în domeniul dat.

1. Dotarea gospodăriilor cu principalele utilități, inclusiv asigurarea accesului la apă

Asigurarea populației cu apă potabilă de bună calitate este unul dintre factorii principali ai politicii sociale și securității naționale a țării. Un alt factor important este funcționarea stabilă a sistemelor de evacuare a apelor uzate și reducerea impactului acestora asupra mediului [8] [9]. În Republica Moldova au fost aprobate numeroase documente privind implementarea politicilor în

acest domeniu: Legea 303/2013 din 13.12.2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare, hotărârea Nr. 199 din 20.03.2014 cu privire la aprobarea Strategiei de alimentare cu apă și sanitație (2014 – 2028), hotărârea Nr. 1083 din 08.11.2018 cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2030” (SND 2030).

Obiectivul de dezvoltare durabilă 6 a SND 2030 constă în asigurarea accesului la apă și canalizare pentru toți. Conform scenariului de bază procentul oamenilor cu acces la apă din surse sigure va constitui 91,8% în a.2030, iar procentul oamenilor cu acces la servicii de sanitație îmbunătățite – 81,4%, însă conform scenariului integral se preconizează că acești doi indicatori vor atinge 99% și 89,1% consecutiv [4]. Captarea apei din sursele acvatice de suprafață și subterane pe cap de locuitor în Republica Moldova a constituit 41,96 m³ pe cap de locuitor (populația stabilă) în a.2017, ceea ce constituie 12,19% din nivelul înregistrat de România (Figura 1).

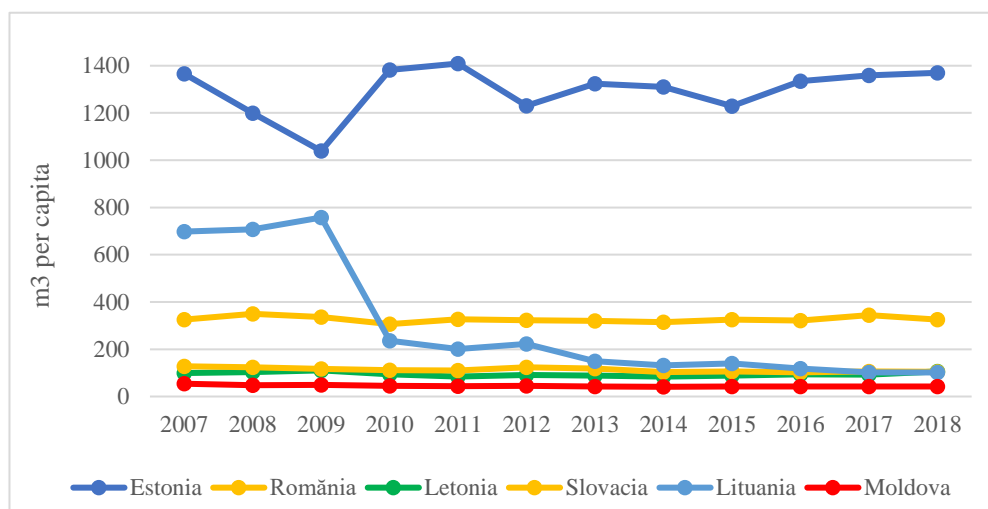

Figura 1. Dinamica captării apei din sursele acvatice de suprafață și subterane pe cap de locuitor

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Eurostat (<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ten00003/default/table?lang=en>) [3]

Notă: Date statistice privind captarea apei pe cap de locuitor sunt disponibile numai pentru perioada anilor 2007-2018.

În schimb, cererea pentru resursele de apă crește, seceta din a.2020 demonstrează afirmația dată. În a.2018 indicatorul dat nu s-a modificat considerabil. Una din cauzele majorării cererii pentru apă este reducerea cantității de precipitații și necesitatea construcției și utilizării sistemelor de irigare în agricultură. Conform modelelor evoluției sectorului de apă pentru fiecare zonă agricolă și bazin riveran, elaborate de Banca Mondială, chiar dacă schimbările climatice nu ar fi avut loc, majorarea cererii pentru apă, în special în scopuri de irigare, oricum va cauza deficit de apă pe termen lung.

Analiza aprovizionării populației cu apă potabilă, a arătat că cota populației cu acces la surse îmbunătățite de apă potabilă în Republica Moldova a înregistrat un nivel inferior în raport cu alte state de referință (Figura 2).

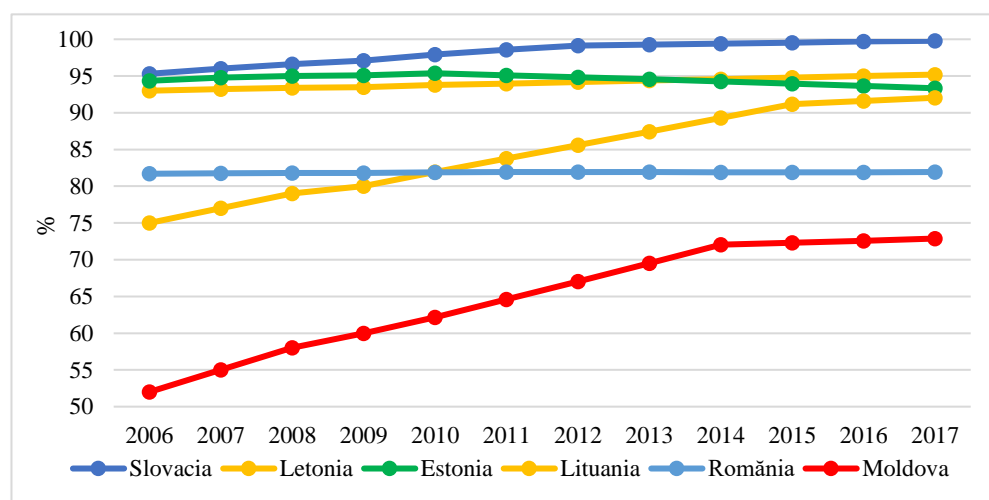

Figura 2. Dinamica cotei populației cu acces la surse îmbunătățite de apă potabilă

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=GREEN_GROWTH) [5]

Notă: Date statistice privind cota populației cu acces la surse îmbunătățite de apă potabilă sunt disponibile numai până în a.2017.

Evaluarea gradul de confort al fondului locativ a arătat că cea mai mare cotă de locuințe dotate cu principalele comodități sunt din mediul urban,

care beneficiază nu numai de rețele cu gaze naturale, de aprovizionarea cu apă potabilă prin intermediul rețelei publice și de canalizare, dar și de alte utilități în interiorul locuinței, cum ar fi rețele de apă caldă, încălzire centrală, grup sanitar cu apă, baie sau duș, etc. Pe când, mediului rural a înregistrat cote majore la capitolele: aprovizionarea cu apă potabilă prin intermediul fântânilor de izvor, încălzirea cu alte tipuri de instalații, cum ar fi soba, căminul, etc.

Iluminarea electrică este accesibilă pentru toate gospodăriile, atât celor din mediul urban, cât și celor din mediul rural. În anul 2019, în mediul urban, 97,0% din gospodării au avut acces la apeduct, inclusiv la apeduct în interiorul locuințelor au avut acces 93,5% (Figura 3).

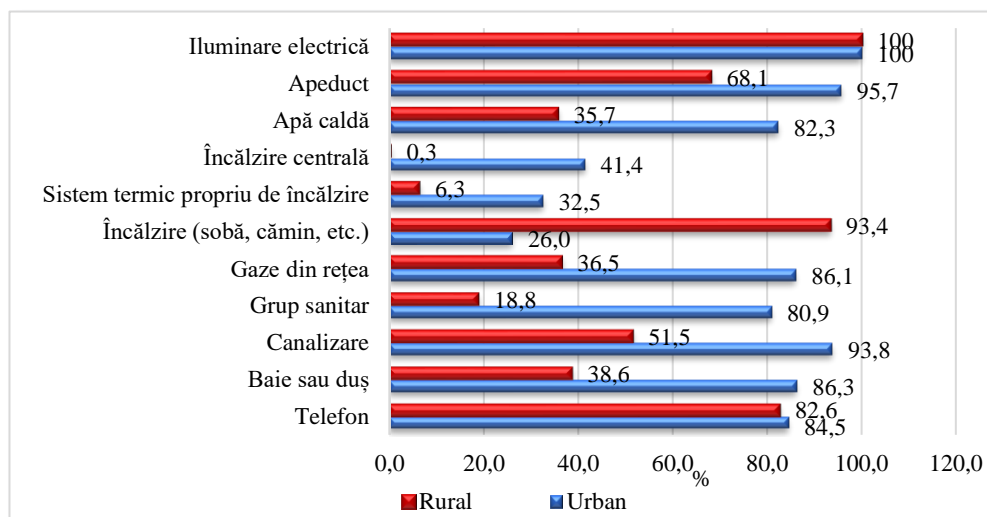

Figura 3. Dotarea gospodăriilor cu principalele utilități, pe medii de reședință în anul 2019

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova

Acces la apă caldă au avut 87,5% din gospodării din mediul urban, 35,8% au avut acces la încălzire centrală, 86,2% dispun de grup sanitar cu apă în interiorul locuinței, 94,7% au avut sistem de canalizare, 86,3% au avut acces la gaze din rețea și 88,9% dispun de baie sau duș în interiorul locuinței. În cazul gospodăriilor din mediul rural doar 70,5% dispun de apeduct, 0,4% – de încălzire centrală, 88,8% dispun de instalații de încălzire de tip sobă,

cămin, etc., 32,7% – de grup sanitar cu apă în interiorul locuinței, 55,8% au sistem de canalizare și doar 42,5% dispun de baie sau duș în interiorul locuinței [2].

Conform datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova, acces la sistemul public de alimentare cu apă au avut 53 municipii și orașe, și 724 localități rurale în anul 2019 (721 – în a.2018), ceea ce reprezintă 50,7% din localitățile țării, fiind într-o creștere lentă (Figura 4). În a.2019 aproximativ 51% din satele Moldovei nu au acces la alimentarea cu apă potabilă din sistemul public, iar în a.2018 – 51,2% [1].

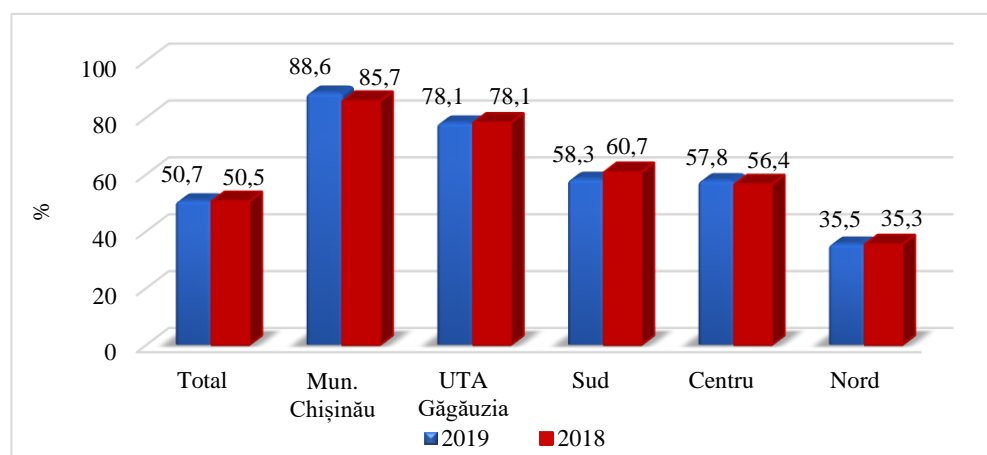

Figura 4. Ponderea localităților deservite de sistemul public de alimentare cu apă, pe regiuni de dezvoltare, aa.2018-2019

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova

În anul 2019, de serviciul public de alimentare cu apă au beneficiat 2154,2 mii persoane (în a.2018 – 2,1 mil. persoane), din care 1268,0 mii de persoane sunt din mediul urban și 886,2 mii – din mediul rural. Circa 1060,9 mii persoane au beneficiat de serviciul public de canalizare, din care 1011,5 mii – din mediul urban și 49,4 mii persoane – din mediul rural [1]. Prin urmare, numărul populației care beneficiază de serviciul public de alimentare cu apă este de 2 ori mai mare decât numărul persoanelor care sunt asigurați cu sisteme de canalizare.

2. Problemele stringente asigurării populației Republicii Moldova cu apă și sanitație

Lungimea rețelelor publice de alimentare cu apă este mult mai mare decât lungimea rețelelor publice de canalizare (Figura 5). În a.2019 coraportul dintre lungimea rețelelor de canalizare și rețelelor de alimentare cu apă constituie 1 la 5.

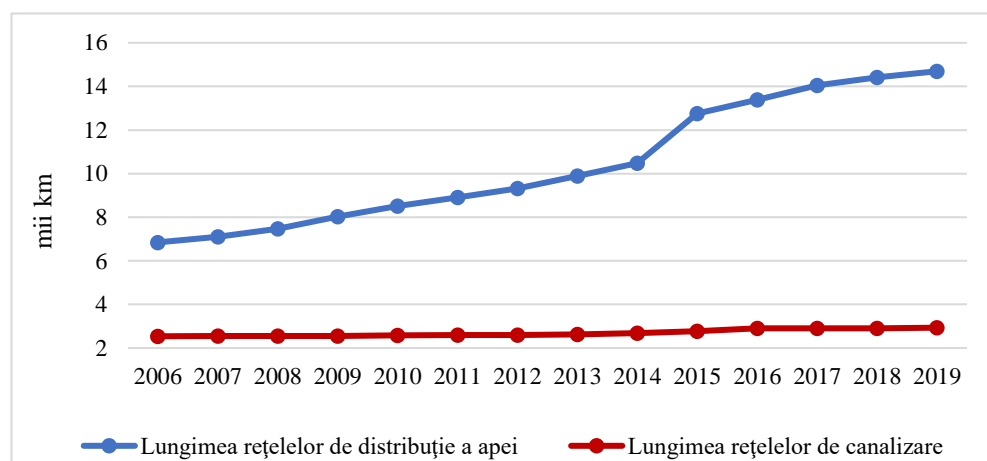

Figura 5. Dinamica lungimii rețelelor de distribuție a apei potabile și de canalizare

Sursa: : Elaborat de autor în baza datelor Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică [6]

Pe teritoriul Republicii Moldova (fără raioanele malului stâng), în anul 2018, au fost amplasate 1220 sisteme de alimentare cu apă, din care au funcționat 1168 sisteme sau 95,74%. Din numărul total de apeducte, numai 126 au fost dotate cu sisteme de canalizare (10,33%), din care pe parcursul anului funcționale au fost 110 unități sau 87,30%, inclusiv 84 sunt dotate cu stații de epurare, din care au funcționat 73 sisteme. În diviziunea regiunilor de dezvoltare, relativ mai bine dotate cu stații de epurare sunt UTA Găgăuzia și regiunea Sud, iar raioanele Glodeni și Soroca simt lipsa de stații de așa gen.

Construcția sistemelor de alimentare cu apă înregistrează un trend ascendent, însă evoluția dată nu este susținută de construcția sistemelor de canalizare. Prin urmare, nu toate sistemele de alimentare cu apă sunt construite în paralel cu sistemele de canalizare și epurare a apelor reziduale,

Ca rezultat, crește riscul de poluare a mediului, în special a solului, apelor de suprafață și celor freatice.

În pofida faptului că cota gospodăriilor din Regiunea Nord, care au acces la apeduct, preponderent crește în perioada anilor 2006-2018, totuși anume această regiune deține cel mai mic nivel de conectare la instalațiile de alimentare cu apă. În schimb, cota gospodăriilor conectate din Regiunea Sud, cu toate că a scăzut în anii 2008 (cu 12,5 puncte procentuale), 2013 (cu 2,5 puncte procentuale), 2016 (cu 1,0 puncte procentuale), însă continue să dețină un nivel relativ mai mare de conectare în raport cu celelalte două regiuni, cedând numai municipiului Chișinău (Figura 6).

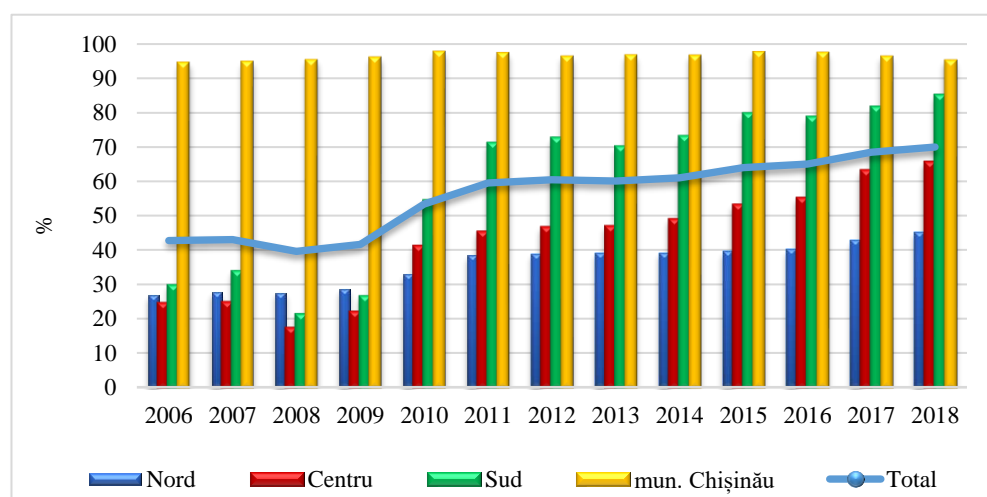

Figura 6. Dinamica cotei gospodăriilor cu acces la apeduct rețea publică, pe regiuni

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova

În contextul asigurării populației cu apă de calitate este necesar de garantat respectarea standardului calității apei potabile și de îmbunătățit treptat calitatea ei atât în localitățile urbane cât și în cele rurale [10]. Verificarea stării obiectivelor de alimentare cu apă în anul 2018 a arătat că din toate probele examinate în decursul anului a apei în apeductele comunale urbane din surse subterane la parametri chimici nu corespund normelor sanitare 47,23%, iar la parametri microbiologici nu corespund normelor

igienice 18,05%. În cazul apeductelor comunale rurale 59,71% din probe au arătat că apa nu corespunde normelor conform parametrilor chimici și 26,11% – nu corespunde normelor conform parametrilor microbiologici.

O cotă relativ mică de probe examinate, care au depistat că apa nu corespunde normativelor sanitare, atât la parametrii chimici, cât și microbiologici, au înregistrat apeductele comunale urbane din surse de suprafață: probe neconforme la parametrii chimici au constituit numai 13,44%, iar la parametrii microbiologici – 4,60%. La capitolul calitatea apei, rezultate comparativ nesatisfăcătoare o dețin sursele decentralizate de alimentare cu apă (fântânile de mină) [7]. Rezultatul prelevării probelor de apă potabilă denotă niveluri sporite de neconformitate la parametrii de calitate (microbiologici, chimici și cantitativi) ai acesteia atât din sursele subterane, cât și din sistemele de distribuire.

În profil regional, mun. Chișinău și localitățile din regiunea Sud în perioada anilor 2006-2018 dețineau cel mai mare nivel de conectare la sistemul de canalizare, iar cel mai mic nivel în perioada anilor 2006-2010 îl are regiunea Centru, iar în aa.2011-2018 – regiunea Nord. (Figura 7).

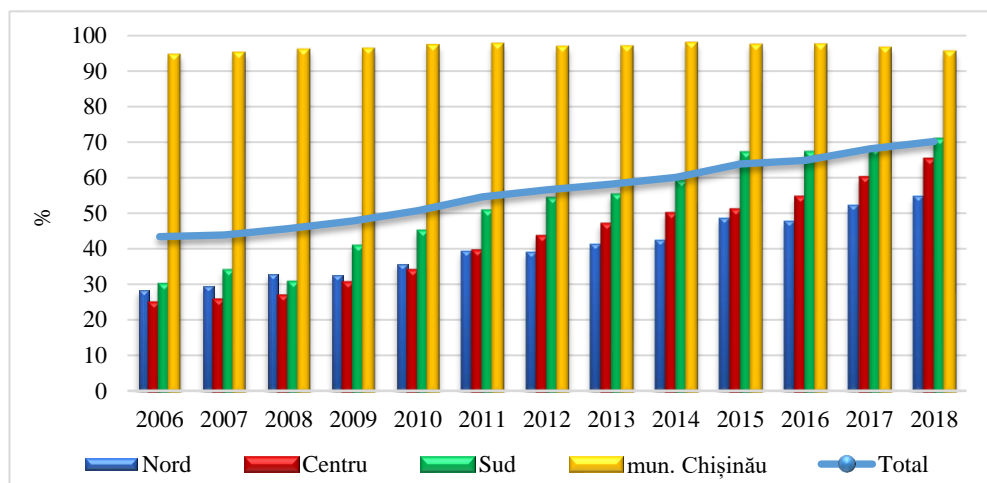

Figura 7. Dinamica cotei gospodăriilor cu acces la sisteme de canalizare, pe regiuni

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova

Formarea și reciclarea deșeurilor de producție și consum a înregistrat o evoluție volatilă în Republica Moldova (Figura 8). În anul 2018 au fost formate 1597,3 mii tone de deșeuri, pe când cel mai înalt nivel a fost generat în a.2015 (3981,2 mii tone). Din cantitatea totală de deșeuri formate, au fost reciclate 709 mii tone, iar 1004,7 mii tone – nimicite sau depozitate la gunoiști în a.2018.

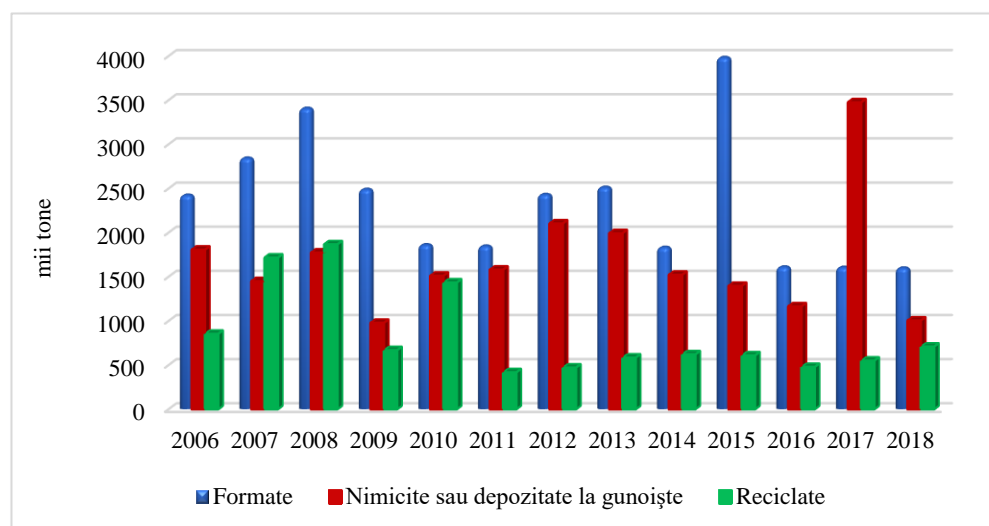

Figura 8. Dinamica formării, depozitării și reciclării deșeurilor de producție și consum

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova

În perioada anilor 2006-2018, formarea deșeurilor toxice la întreprinderi și organizații a crescut de 6,7 ori, iar volumul reciclării deșeurilor toxice s-a majorat de 5,9 ori. La 01.01.2019 volumul deșeurilor toxice a atins nivelul de 9228 tone, cea mai mare cotă revine celor de prima clasă – 52,9% și conține compuși de cianură, fiind cele mai toxice deșeuri.

Concluzii

Analiza efectuată a depistat următoarele constrângeri în asigurarea condițiilor decente de trai:

- accesul limitat la surse de calitate de apă potabilă, la gaze din rețea;
- poluarea solului, apelor de suprafață și celor freactice, cauzată de decalajul dintre numărul sistemelor de alimentare cu apă și numărul sistemelor de canalizare, și celor de epurare a apelor reziduale;
- poluarea aerului atmosferic și a solului cauzată de deșeuri;
- limitarea accesului și condițiilor de sanitație, etc.

Referințe

- [1]. Activitatea sistemelor publice de alimentare cu apă și de canalizare în anul 2019 [online]. *Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova 2020* [citat 27.09.2020]. Disponibil: <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6657>
- [2]. Aspecte privind nivelul de trai al populației în 2019 (Rezultatele Cercetării Bugetelor Gospodăriilor Casnice) [online]. *Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova 2020* [citat 27.09.2020]. Disponibil: https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/aspecte_nivelul_trai/Aspecte_nivelul_trai_2019.pdf
- [3]. Eurostat [online] [citat 27.09.2020]. Disponibil: (<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ten00003/default/table?lang=en>)
- [4]. Hotărîrea Nr. 1083 din 08.11.2018 cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2030”. În: *Monitorul Oficial Nr. 424-429 art. 1161, 16-11-2018* [citat 27.09.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=109287&lang=ro
- [5]. Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică [online] [citat 27.09.2020]. Disponibil: (https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=GREEN_GROWTH)
- [6]. Raport privind activitatea Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică în anul 2019. 2020, 154 p.
- [7]. Resursele naturale și mediul în Republica Moldova, 2019 [online]. *Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova 2020* [citat 27.09.2020]. Disponibil: https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/Mediu/Resurse_naturale_2019.pdf

- [8]. Talberth, John, Cobb, Clifford, Slattery, Noah. The Genuine Progress Indicator 2006, A Tool for Sustainable Development. Oakland: Redefining Progress, 2007, 31 p.
- [9]. The Economist Intelligence Unit's quality-of-life index. The World in 2005 [online] [citat 27.09.2020]. Disponibil: https://www.economist.com/media/pdf/QUALITY_OF_LIFE.pdf
- [10]. Walras, Leon.. Etudes d'économie politique appliquée. In: Auguste et Léon Walras œuvres économiques complètes. J.P. Potier (ed.), Paris: Economica, 1992, vol. 10, 571 p.